

of untranslated graphons in the text of the translation and cases of compensation is quite significant. The translator resorted to compensation mainly in cases of conformity with grammatical deviations from the norm.

### **References**

1. Барахов В.С. Литературный портрет. Ленинград, 1985. 312 с.
2. Білецька О.В. Графон як засіб вираження вимовних типів у пост-модерністському художньому тексті. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство*. 2014. № 2, С. 10-17.
3. Борисенко А.Л. Нестандартный язык: Проблемы художественного перевода. *Ментальность. Коммуникация. Перевод*: сб. статей памяти Федора Михайловича Березина (1931-2003). Москва, 2008. С. 250-266.
4. Keyes D. *Flowers for Algernon*. New York, 2004. 322 p.

*Ірина Дольник*  
*м. Київ, Україна*

### **Відтворення категорії експресивності в політичному дискурсі (на прикладі інавгураційних промов американських президентів)**

The article studies the expressive means, contained in the inaugural addresses by the American presidents Barack Obama and Donald Trump, at the lexical and stylistic levels. Particular attention is paid to the ways of their translation into the Ukrainian language. The translator does not simply convey a language medium with the help of another language medium, in fact, they convey the function of the original language unit by choosing the equivalent that performs a similar function in the language of translation.

*Key words*: translation, anaphor, metaphor, expressive syntax, political discourse

Мовні особливості політичних промов вже давно знаходяться в центрі уваги дослідників, що займаються теорією комунікації. Оскільки комунікацію розглядають як передачу інформації за допомогою мови та інших знакових систем, політичні промови також досліджуються з точки зору їх лінгвістичних особливостей, які, в свою чергу, формують політичний дискурс. Важливе завдання політичного дискурсу – впливати на індивідуальну та масову свідомість за допомогою різноманітних мовних засобів. Там, де мова йде про мовні засоби, на перший план виходить особливий напрямок в мовознавстві – лінгвостилістика, в рамках якої аналізуються експресивні, емоційно-нальні, оціночні властивості мовних одиниць як в парадигматичному, так і в синтагматичному плані. Саме вони і виконують функцію впливу

[1, с. 350]. Такі засоби експресивності виявлені нами в інавгураційних промовах Барака Обами та Дональда Трампа.

Завдяки активному розвитку міжкультурної комунікації протягом останніх десятиліть спостерігається поживлення інтересу щодо знаходження адекватних методів аналізу та способів і прийомів перекладу політичного дискурсу. Переклад як засіб міжкультурної комунікації – це завжди мовна дія, але діяльнісний інтерпретативний підхід до розуміння процесу перекладу, як зазначає професор І.С. Шевченко, може передбачати певною мірою реконструкцію перекладачем тексту оригіналу [2, с. 7].

Розглянемо спочатку переклад засобів експресивного синтаксису, який є важливим елементом лінгвостилістики і відіграє вагомую роль у риторичі.

Інавгураційним промовам обох американських лідерів притаманні парцеляція, синтаксичні повтори та паралелізм. Я.Й. Рецкер стверджує, що завдання перекладача – передати зміст оригіналу засобами іншої мови цілісно і точно, зберігши його стилістичні та експресивні особливості. Цілісним (повноцінним або адекватним) можна визнати лише такий переклад, який передає інформацію рівноцінними засобами. Інакше кажучи, на відміну від переказу, переклад повинен передавати не тільки те, що виражено оригіналом, але й так, як це виражено в ньому [3, с. 7]. Тому нехтування засобами експресивного синтаксису, об'єднання реплік, призводить до деформації авторської інтенціональності, оскільки в їх основі – емоційний стан мовця.

У більшості випадків перекладачі дотримуються цього принципу і зберігають анафоричні повтори, наприклад, *we will* у Дональда Трампа та *we, people* у Барака Обами, та усі інші паралельні конструкції без змін, але варто звернути увагу на декілька випадків. Так, Дональд Трамп наприкінці своєї промови каже: *Together, we will make America strong again. We will make America wealthy again. We will make America proud again. We will make America safe again. And yes, together, we will make America great again* [4]. Перекладач відтворює це всього двома реченнями, що ми вважаємо недоречним, оскільки переклад втрачає експресивну виразність та прагматику тексту оригіналу: *Разом ми знову зробимо нашу країну сильною, багатою, гордою, безпечною. І, так, разом ми знову зробимо Америку великою* [5].

А от з наступною синтаксичною зміною можна погодитись: *Together we will determine the course of America, and the world, for many, many years to come. We will face challenges. We will confront hardships, but we will get the job done* [4]. – *Разом ми будемо визначати курс Америки і світу на багато-багато років вперед. Безсумнівно, ми*

будемо стикатися з випробуваннями та будемо змушені протистояти труднощам і проблемам. Але ми виконаємо поставлені перед нами завдання [5]. Перекладач залишає перше речення без змін, а друге сполучає з третім, відокремлюючи сурядну частину третього. Таким чином, позитивна конотація останньої частини підсилюється ще більше.

Культурологічна маркованість мовлення Барака Обама виражає той інтертекстуальний фактор, який у нього заклав політик. Його свідомо авторська інтенція бути сприйнятим аудиторією відображена в організації промови, про що свідчить використання президентом значної кількості топонімів, які мають велике значення в історії США. Наприклад: 1) *For us, they fought and died in places **Concord and Gettysburg; Normandy and Khe Sanh**. Заради нас вони билися й гинули на полях **Конкорда і Геттісбурга; на берегах Нормандії та в горах Кхесані\**** (\*Конкорд і Геттісберг (США), Нормандія (Франція), Кхесань (В'єтнам) – місця боїв, де американці воювали у Війні за незалежність, Громадянській, Другій світовій та В'єтнамській війнах відповідно). 2) *As we consider the road that unfolds before us, we remember with humble gratitude those brave Americans who, at this very hour, patrol far-off deserts and distant mountains. They have something to tell us, just as the fallen heroes who lie in **Arlington** whisper through the ages. Думаючи про дорогу попереду, ми пам'ятаємо із сумірною вдячністю тих хоробрих американців, які в цю хвилину охороняють заокеанські пустелі й далекі гори. Їм є що розповісти нам, як і тим полеглим героям, що спочили серед вікового шелесту **Арлінгтона\*\**** (\*\*Арлінгтонський національний цвинтар у Вірджинії) [8, с. 245].

У своїй другій інавгураційній промові Обама знову звернувся до цього прийому і знову використав алітерацію: *We, the people, declare today that the most evident of truths – that all of us are created equal – is the star that guides us still; just as it guided our forebears through **Seneca Falls, and Selma, and Stonewall**... Сьогодні ми, народ, заявляємо, що нашою дороговказною зіркою залишається найбільш очевидна істина: «Всі люди створені рівними». Цією істиною керувались наші предки, виступаючи за права жінок у **м. Сенека-Фоллз, вирушаючи в марш з м. Сельма за права афроамериканців і піднімаючи Стоунволлські бунти на захист прав меншин**.*

У двох вищезгаданих прикладах йдеться про топоніми, добре відомі американському народу, але, можливо, невідомі українцям. Саме тому перекладач поєднує використання транскрипції з методом описового перекладу (або комбінованої реномінації), даючи в обох випадках примітки наприкінці промови, а в першому прикладі ще й застосовуючи прийом конкретизації. На думку дослідниці Б. Колодій,

ці перекладацькі прийоми допомагають інтерпретувати та адекватно відтворити у перекладі етнокультурну специфіку ідіостилю Барака Обама [8, с. 246].

Багаточисленні повтори та паралельні конструкції створюють особливий ритм мовлення, а також надають йому цілісність та високу емоційність.

Лексичні засоби експресивності вживаються американськими президентами в не меншій кількості, ніж синтаксичні. Вони використовуються як для вербалізації ключових цінностей, так і для надання мові додаткової яскравості і виразності.

При перекладі експресивних епітетів перекладач добирає доцільні синоніми. Так, найулюбленіший епітет Трампа *great* кожного разу має інший переклад: *the great men and women* – **видатні** чоловіки і жінки, *great schools* – **хороші** школи, *great American flag* – **величний** американський прапор, *we will make America great again* – **ми знову зробимо Америку великою** [4, 5]. Епітети, які вживаються для характеристики населення Сполучених Штатів в одному словосполученні, теж отримали різний переклад: *righteous people and a righteous public* [4] – **законослухняні** люди та **доброчесне** суспільство [5].

І Трамп, і Обама активно використовують метафори, метафоричні порівняння і персоніфікації при описі проблем минулого.

Метафорична одиниця у політичній комунікації становить проблему для перекладача саме через її багатогранність та наявність не лише певного концепту, що лежить в її основі, але й прагматичної складової. Усі вищезазначені специфічні риси політичної метафори повинні бути якнайповніше відтворені мовою перекладу. Їхня втрата становитиме загрозу не лише цілісності тексту, але й його комунікативній настанові: повідомлення мовою перекладу вже не зможе справити необхідне враження на реципієнта, що, в свою чергу, призведе до втрати його прагматичної складової [9, с. 35].

Так, ми бачимо повний переклад, який застосовується для метафоричних одиниць у тому випадку, якщо у мові оригіналу та мові перекладу збігаються як правила сполучності, так і традиції вираження емоційно-оціночної інформації, що несе в собі дана метафора: *Washington flourished, but the people did not share in its wealth. Politicians prospered, but the jobs left and the factories closed.* [4] – **Вашингтон розквітав, але не ділився з народом своїми багатствами. Процвітали політики, але робочі місця скорочувалися, а заводи закривалися** [5]; *...the wealth, strength and confidence of our country has dissipated over the horizon* [4] – **заможність, сила і впевненість нашої держави зникали за обрієм** [5]; *...factories scattered like tombstones*

*across the landscape of our nation... [4] – ...заводи розкидані по всій країні немов могильні камені... [5].*

Проте повний переклад не завжди є доцільним: *For we know that our patchwork heritage is a strength, not a weakness* [6]. – “*Бо ми знаємо, що наша мозаїчна спадщина – це сила, а не слабкість*” [8, с. 246]. Вищезгадане словосполучення позначає мульти-расовість, мульти-етнічність, мульти-культурність, мульти-релігійність і т.ін. американського народу; кожна з ознак якого разом складають повну картину Дійсно, одним із варіантів перекладу лексеми *patchwork* є мозаїка. Однак, на думку дослідників, для українського реципієнта така культура не є зрозумілою, адже переважно вона використовується у контексті описів архітектурних споруд, тому доцільнішим вважається варіант «розмаїта спадщина», оскільки лексема «розмаїтий» має значення «неоднаковий, несхожий з іншим; різноманітний (який складається з несхожих, неоднакових між собою предметів, осіб тощо)» [8, с. 246].

У більшості випадків перекладач все ж таки звертається до прийомів заміни: *...mothers and children trapped in poverty in our inner cities... [4] – Матері і діти ледь животіють у злиднях [5]; The wealth of our middle class has been ripped from their homes ... [4] – Наш середній клас розорили, відібравши його багатство [5]; ...and the crime and the gangs and the drugs that have stolen too many lives [4] – злочинність, банди і наркотики зіпсували стільки життів [5].*

Емоційний контраст в ставленні до минулого і сучасного вербалізується за допомогою вживання ідіом. І якщо деякі з них мають еквівалент в українській мові: *For too long, a small group in our nation's capital has reaped the rewards of government while the people have borne the cost* [4] – *Занадто довго невелика група людей у столиці керувала країною і пожинала плоди правління, тоді як народ ніс на собі весь тягар* [5] (також було використано перекладацьку трансформацію лексичного додавання), то ідіома *...an education system flush with cash ... [4]* була перекладена з втратою експресивності, закладеної у неї: *...система освіти переповнена коштами [5].*

Таким чином, в інвагураційних промовах американських президентів використовуються такі синтаксичні засоби виразності, як різні види повторів і синтаксичний паралелізм, які додають мовленню ритм, емоційність і зв'язність, і які мають найбільшу силу впливу при вербалізації поняття патріотизму та інших традиційних американських цінностей.

Серед лексичних засобів виразності найбільшою частотою вживання відрізняються метафори, що слугують для формування

негативного ставлення до політичного курсу минулого і позитивного ставлення до курсу сьогодення і майбутнього.

Експресивні засоби є досить складним явищем не тільки для дослідження, але й для перекладу. Щоб повною мірою зберегти експресивність у політичному дискурсі, зокрема, у політичних промовах, перед перекладачами виникає низка проблем, для рішення яких необхідно задіяти не лише знання з області перекладознавства, а й фонові знання.

### Література

1. Корецкая О.В. Лингвостилистические особенности политической риторики Дональда Трампа. *Преподаватель XXI век*. № 2, часть 2. Москва, 2017. С. 349-355.
2. Шевченко И.С. Герменевтический аспект перевода как вторичной метакоммуникации. *Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна*. Вип. 609. Харків : Константа, 2003. С. 7-11.
3. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика. Москва: Международные отношения, 1974. 180 с.
4. Donald Trump's Inaugural Address [Електронний ресурс]. [https://en.wikisource.org/wiki/Donald\\_Trump%27s\\_Inaugural\\_Address](https://en.wikisource.org/wiki/Donald_Trump%27s_Inaugural_Address).
5. Інавгураційна промова Дональда Трампа (переклад українською мовою) [Електронний ресурс]. [https://uk.wikisource.org/wiki/Інавгураційна\\_промова\\_Дональда\\_Трампа](https://uk.wikisource.org/wiki/Інавгураційна_промова_Дональда_Трампа).
6. Barack Obama's First Inaugural Address [Електронний ресурс]. [https://en.wikisource.org/wiki/Barack\\_Obama%27s\\_First\\_Inaugural\\_Address](https://en.wikisource.org/wiki/Barack_Obama%27s_First_Inaugural_Address).
7. Inaugural Address by President Barack Obama 2013 [Електронний ресурс]. <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2013/01/21/inaugural-address-president-barack-obama>.
8. Колодій Б.М. Відтворення лінгвокультурних особливостей англомовного політичного дискурсу у перекладі українською мовою (на матеріалі перекладу інавгураційної промови президента США Барака Обами 20.01.2009 року). *Науковий вісник Херсонського державного університету. Лінгвістика*. Т. 20. Херсон, 2013. С. 244-248.
9. Парахневич А.О. Відтворення метафоричних одиниць у англомовному політичному дискурсі українською мовою. *Актуальні досягнення європейської науки*. Матеріали конференції. Т.6. Софія, 2017. С. 34-36.